

Θ ΝΟΥΜΑΞ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Ε'

ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 4 του Φλεβάρη 1907

ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 233

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΙΣ. 'Η άρρωστη δούλη (συνέχεια).
ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ. Θεοκυδίδης, Βιβλίο πρώτο.
ΜΑΝΩΛΗΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ. Άνοιχτό γράμμα για τὸ γλωσσικὸ ζήτημα. (Συνέχεια).
ΣΠΗΛΙΟΥΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΗΣ. Κουβέντες—Μπομπή.
ΧΑΡΑΛ. ΑΝΤΡΕΑΔΗΣ. Ὁ διαγωνισμὸς τοῦ Φωτιάδου.
Ν. ΒΒΗΣ. Νέα βιβλία.
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Μήτσος. Καλαμὶς. Ν. Χαντζάρας. Λόγγυρον.
ΠΕΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ — ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ — ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΦΩΤΙΑΔΗ

Γιὰ σου Φωτιάδη, γιὰ σου καμάρι τῆς δημοτικῆς, γιὰ σου ξεφτέρει τῆς ζωντανῆς ἰθιτικῆς μας γλώσσας! Μὲ τὴν προκήρυξή σου κάνετε, καὶ μὲ τὸ διαγωνισμὸ πού βάζετε γι' ἀναγνωστικὰ, ἀλήθεια ἀρχίζουμε ἀπὸ τὴν ἀρχή.

Ὅ,τι κι ἂν γράφεται στὴ γλώσσα μας εἶναι καλὸ, καὶ καθένας πού μεταφράζει ἢ φτειαίνει κάτι νέο γιὰ τὴ σημερινή φιλολογία μας, κάνει εὐεργεσία στὸ ἔθνος. Ἀναγνωστικὰ ὅμως καὶ βιβλία γιὰ τὰ σχολιά ἔπρεπε νὰ ὑπάρχουν ἀπὸ τὴν ἀρχή, γιατί ἅμα σπουδάζει κανεὶς μὲ τὴν καθαρὴ βουσα δὲ διαβάζει κατόπι μὴτε καθαρὴ βουσα μὴτε δημοτικὴ. Καὶ κείνοι πού θὰ διαβάσουν τὰ φιλολογικὰ ἔργα μας μὲ ἐρεξὴ καὶ προθυμία εἶναι ἐκείνοι πού θὰ βγοῦνε ἀπὸ σχολιά μὲ βιβλία γραμμένα στὴν ἰθιτικὴ μας γλώσσα.

Συγκρίνοντας τοὺς σημερινούς Ρωμιοὺς μὲ ὅλα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου, βρίσκουμε δυὸ πολὺ παρὰ ξένα συμπεράσματα. Α') Σ' ὅλα τὰ ἔθνη μὲ τὰ γράμματα γίνονται καλύτεροι καὶ σὲ μᾶς γίνονται χειρότεροι καὶ Β') Ὅλα τὰ ἔθνη διαβάζουνε κ' ἐμεῖς δὲ διαβάζουμε.

Ἀρχίζω ἀπὸ τὸ πρῶτο. Ὅριστε φρέσκο παράδειγμα. Ἐδῶ καὶ μισὴ ὥρα βγήκα ὄζω. Κοντὰ στὴν πόρτα ἀνταρῶσα ἕναν καρβουνιάρη, πού μ' ἐβγενικό τρόπο μου εἶπε: Μοῦ κάνετε τὴν καλωσύνη, νὰ μοῦ πῆτε τί ὥρα ἔχετε;—Πολὺ καλὰ, τοῦ ἀπάντησα. τοῦ εἶπα τί ὥρα εἶταν, καὶ συλλογίστηκα μόνος μου πόσο ἐβγενικός εἶναι φυσικὰ ὁ Ρωμιός. Παρέκει ἀντάμωσα παιδιὰ τοῦ Γυμνασίου, πού παίζανε στὸ δρόμο πετροβολώντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλο μὲ σβώλους ἀπὸ λάσπη, γιατί σήμερὰ εἶναι γιορτὴ, (τῶν Τριῶν, Ἱεραρχῶν), καὶ τοὺς εἶταν ἀδιάφορο, πού περνοῦσαν ἀπὸ τὸ δρόμο τόσοι διαβάτες. Μὲ βρίσκει λοιπὸν ἕνας σβώλος ἀπὸ λάσπη καὶ λέγω τώρα φωναχτὰ: Νὰ τί παλιαθρόπαι πού γίνονται οἱ Ἕλληνες μὲ τὰ σχολιά!

Καὶ γιὰ νὰ μὴ νομίζει ὁ ἀναγνώστης πὼς ἀδικῶ τὰ σχολιά μας, τὸν παρακαλῶ νὰ περάσει ἀπὸ

τὴν Ἀθήνα ἢ τὸ χειμῶνα ἢ τὸ καλοκαίρι ἂν εἶναι ξένος, ἢ νὰ θυμᾶται, ἂν εἶναι ντόπιος, τοὺς πετροπολέμους πού δὲν τοὺς κάνουνε κ' οἱ ἄγριοι ἀκόμα καὶ τοὺς κάνουνε τότε τὰ παιδιὰ πού δὲν ἔχουνε μαθήματα, καὶ πόσο ἥσυχα καὶ φρόνιμα παιδιὰ εἶναι οἱ λούστριοι καὶ τότε καὶ πάντα.

Ἄλλο παράδειγμα. Ὁ λαὸς προσφέρει γιὰ τὸ στόλο ὅ,τι μπορεῖ, καὶ σ' αὐτὸ δὲ μένουνε πίσω μὴτε οἱ κακοῦργοι ἀκόμα πού βρίσκονται στὶς φυλακὲς, κ' οἱ γραμμειτισμένοι ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ φροντίζουνε πὼς νὰ πᾶνε ἐπιτροπὴ στὴν Ἑβρώπη καὶ νὰ φᾶνε ἀφτὰ τὰ χρήματα, πού βγαίνουνε ἀπὸ τὸ αἷμα τοῦ λαοῦ.

Τώρα στὸ δεύτερο. Σ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου οἱ λαοὶ πού ἔχουνε σχολιά διαβάζουνε, καὶ διαβάζουνε τόσο πού λὲς πὼς ἔχουνε μανιάξμει τὸ διαβάσμα. Σὲ μᾶς ὁ λαὸς δὲ διαβάζει, κι ὅσο περισσότερο σπουδάζουνε οἱ Ἕλληνες, τόσο περισσότερο συχαίνονται καὶ τὰ βιβλία καὶ τὸ διάβασμα. Τὰ βιβλία εἶναι πού εἶναι χρωκοπημένο. Μὰ καὶ τὴν ἐφημερίδα ἀκόμα, ἂν καλοξετάσει κανένας, θὰ τὴ βρεῖ κι ἀφτὴ χρωκοπημένη.

Ἀς ποῦμε τώρα καὶ τὴν αἰτία. Ἡ αἰτία εἶναι πολὺ λογικὴ, κι ἀφτὸ πού γίνεται εἶναι τὸ μόνον πού μπορούσε καὶ ἔπρεπε νὰ γίνει. Ἀπὸ τὴν ψυχολογία μαθαίνουμε ὅτι, ἂν περνώντας μερικοὶ ἄνθρωποι ἀπὸ ἕνα δρόμο ἴδουνε κατὰ τύχη πούθενά μερικὲς σταλαματιές αἵμα, καθένας θὰ σχηματίζει νέες παραστάσεις σύμφωνα μὲ τίς παλιὲς πού ἔχει στὸ νοῦ του. Ἄν εἶναι γιαντρός θὰ θυμηθεῖ καμιά ἐγγχείρηση, ἂν εἶναι κυνηγὸς κανένα κυνήγι, ἂν εἶναι κακοῦργος κανένα φόνο, ἂν εἶναι στρατηγὸς, ὅχι ὅμως τοῦ 97, κανέναν πόλεμο, κ' ἔτσι καθεξῆς.

Ἔτσι λοιπὸν καὶ στὸ διάβασμα. Ὅλα τὰ ἔθνη διαβάζουνε, γιατί τὸν καιρὸ πού πᾶνε στὸ σχολιὸ βρίσκουνε διασκέδασή τὰ μαθήματα, ἀφοῦ σπουδάζουνε στὴ ζωντανή τους γλώσσα καὶ δὲ βρίσκουνε καμιά δυσκολία. Κι ὅ,τι μαθαίνουνε, τοὺς ἀρέσει καὶ τοὺς καλοαρέσει, γιατί αἰσθάνονται τὴ γλώσσα πού ἔχουνε ὄργανο καὶ μέσο γιὰ νὰ σπουδάζουνε. Τὸν καιρὸ λοιπὸν πού βγαίνουνε ἀπὸ τὸ σχολιὸ, τὸ βιβλίο κ' ἡ ἐφημερίδα, καὶ γενικὰ τὸ τυπωμένο χαρτί, τοὺς κάνει καλὴ ἐντύπωση, γιατί τοὺς θυμίζει τὰ ἐφκαρίστα καὶ καλὰ πράγματα πού μάθανε στὸ σχολιὸ. Μὰ οἱ δικοὶ μας οἱ Ἕλληνες, ὅσο κι ἂν τρελαίνονται μερικοὶ μὲ τὴν καθαρὴ βουσα, μόλις ἴδουνε τὸ τυπωμένο χαρτί, θυμούνται τὰ βάσανα τοῦ σχολιοῦ, καὶ φέβγουνε μακριὰ ἀπ' αὐτὸ, ὅπως ὁ διάλογος ἀπὸ τὸ λιθάνι.

Κ' ἐπειδὴ οἱ ἴδιες αἰτίες ἔχουνε τὰ ἴδια αποτελέσματα, γιὰ νὰ μὴ κάνουν οἱ Ἕλληνες ἀφτὸ πού κάνουνε, εἶναι ἀνάγκη νὰ μὴ βασανίζονται στὰ σχολιά, ὅπως δὲ βασανίζεται κανένα ἔθνος. Τότε μόνον

θ' ἀγαπήσουνε κι ἀφτοὶ τὸ διάβασμα, τότε μόνον θὰ μελετήσουνε μὲ ἐρεξὴ καὶ προθυμία, καὶ τότε μόνον θὰ μποῦνε κι ἀφτοὶ στὴ σειρά τῶν μορφωμένων λαῶν. Κ' ἔτσι ἀναγνωστικὰ καὶ διδαχτικὰ βιβλία στὴ δημοτικὴ εἶναι χρήσιμα, χρησιμώτατα, γιατί ἀφτὰ θὰ διορθώσουνε καὶ θὰ κάμουνε τὸ ἔθνος μας ἔθνος.

Κ' ἔτσι ἡ ἐβεργεία πού κάνετε, ἀγαπητὴ Φωτιάδη, εἶναι πολὺ καλὴ καὶ νὰ μᾶς ζῆτε καὶ σεῖς καὶ νὰ μᾶς ζεῖ κι ὁ καλὸς σας ὁ φίλος.

Τὴ γνώμη μου γιὰ τ' ἀναγνωστικὰ, πὼς πρέπει νὰ γίνονται, θὰ τὴν πῶ κατόπι.

ΧΑΡΑΛ. ΑΝΤΡΕΑΔΗΣ

ΒΟΥΚΟΛΙΚΟΝ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Τὸ πρῶτο ἄντερι τοῦ βραδυοῦ σὸν οὐρανὸν ἐφάνη,
Τὰ πρόβατα ξαναγυροῦν ἀπ' τίς βοσκὰς σὴν στάνη.
Ἔλα κ' ἐσὶ, βοσκοῦλα μου, κι' ἀπλάνει τὸ σκοτάδι,
Σαλάργησε γιὰ τὸ μαγεῖ τ' ἀφρόμαλλο κοπάδι.
Μὴ σὲ συντῆρρ κᾶνας νιὸς κατὰβραδα, καμμένη,
Καὶ σὲ φιλήσῃ μὴ καὶ δυὸ καὶ μείνης φιλημένη.

Ν. ΧΑΝΤΖΑΡΑΣ

ΑΝΟΙΧΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ (*)

Πρὸς τὸν Κύριο Γ. Μιλτ. Μαρίνο

Δὲν γράφω τὴν γλώσσαν τοῦ Περικλέους καὶ δι' ἄλλον τινὰ λόγον φοβοῦμαι δηλονότι, ὅτι καίπερ ὢν φιλόλογος, δὲν θὰ τὰ κατέφερον καλῶς· αὕτη εἶναι ἡ μέλαινα ἀλήθεια. Ἀφ' ἧν δὲ ἔπου καὶ ὑμεῖς θέλετέ πως δυσκολευθῇ, τοῦλάχιστον πού καὶ πού. Ἐγὼ τοῦλάχιστον πάντα τρομάζω, ὁσάκις ἐπαναλογίζομαι τοὺς «Λόγους» τοῦ Θεοκυδίδου, τὸ φόβητρον τῶν γυμνασιακῶν ἰδωλίων.

Θὰ περιορισθῶ λοιπὸν νὰ μιμηθῶ τὴν γλώσσαν ἣν ἐσπουδάσατε, ἣν μόνον ἔννοεῖτε, ἣν μόνον λατρεύετε· ταῦτα δὲ πάντα, ἵνα μὲ ἐννοήσητε καλύτερον, οὐχὶ δὲ οὐδ' ὅπωςτιοῦν διότι νομίζω ὅτι «αὕτη ἐστὶν ἡ μόνη, ἣτις θὰ προσπορίσῃ εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν μέλλον τοσοῦτον μέγα, ὅσον καὶ τὸ τῶν προγόνων ἡμῶν παρελθόν». Ἡ γλώσσα αὕτη ἔχει πρὸ πολλοῦ χρωκοπηθεῖ. Οὐδεμία ἀνάγκη νὰ θλιβηταί τις ἐπὶ τούτῳ· διότι ὅλοι οἱ Ἕλληνισταί, ξένοι τε καὶ ἐγχώριοι, ἔχουσι πρὸ πολλοῦ κηρύξει, ὅτι ἡ γλώσσα αὕτη πᾶν ἄλλο εἶναι ἢ ἡ ἀρχαία. Θὰ ἔχετε ἀκούσει ὑποθέτω τὰ ὀνόματα τοῦ Κόντου, Χατζιδάκη, Δημ. καὶ Γρ. Βερναρδάκη. Ὅταν τοιοῦτοι γινώσται τῆς ἀρχαίας φωνῆς κηρύττωσιν, ἄπερ κηρύττουσι—ὁ τελευταῖος θυμοῦμαι μᾶς εἶπε μιὰ φορὰ, στὴν παράδοσιν, ὅτι ὅσοι λέγουν ὅτι ἐπλησιάζαμεν τὴν γλώσσαν τοῦ

*) Ἡ ἀρχὴ στὸ φύλλο τῆς περασμένης Κυριακῆς.

Ξενοφώντας, σημαίνει ότι δεν ξέρουν καθόλου τί είναι Ξενοφών—μόνον εν άφελεί άπλότῃ νομίζω—συγγνώμην διὰ τὴν ἔκφρασιν· ἀλλ' εἶναι ἡ ἐπισκευή ἡ δύναται νὰ λεχθῇ—δύναται τις νὰ φαντάζεται ὅτι ἡ γλῶσσα ἦν γράφετε εἶναι. ... ἡ αὐτή... καὶ ἡ ἀρχαία, (ἄκουσον, ἄκουσον!) ὅτι ἡ γλῶσσα τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους εἶναι ἡ «**ἦν γράφετε ταύτην τὴν στιγμήν.**» (Μὴ τὸ ξαναπῆτε, πρὸς Θεοῦ, πρὸς Διός, μάλιστα μπροστὰ σὲ ξένους, γιατί ἐκθέτετε τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ τὴν παιδεία ποὺ δύνουν).

Ἄν τώρα θέλητε νὰ ἐξασφαλιστε διὰ τὴν γλῶσσαν ἡντινα γράφετε ἰδιότητος, οἷαι αἷς ὠραιότεραν δὲν εἶδεν οὐδὲ θὰ ἴδῃ ὁ κόσμος, ἂν ταύτην θεωρεῖτε τὴν γλυκυτάτην μουσικὴν, γνῶμης αἰς τέλος, καὶ δὲν ὑπάρχει οὐδεὶς λόγος νὰ διανοηθῶ νὰ σὰς τὴν ἀφαιρέσω, τοσούτω μάλιστα ὥσθ δὲν παίζω κανέν ὄργανον καὶ δὲν ἡμπορῶ νὰ κρίνω. Ἡμπορῶ όμως, τοσούτω μάλλον νὰ σὰς διαβεβαιώσω περὶ τῆς γλῶσσης τῶν ἀρχαίων, τῆς γλῶσσης ἡντινα κανεῖς δὲν ἀποκηρύττει (ποῦ σὰς πέρασε ἀπὸ τὸν νοῦ τέτοια ἰδέα;) καὶ ἡ ἀνήκει ἡμῖν ὥσθ καὶ ὑμῖν, καὶ τοῦτο ἐξ ὀνόματος ἀπαξιαπάντων τῶν γλωσσολόγων ὅσους εἶδε, βλέπει, ὁρᾷ καὶ ὕφεται ἡ ὑψηλότης, ὅτι αἱ μελέται τῶν ἐπὶ ἑκατὸν ἔτη δὲν τοὺς ἡγάγον δυστυχῶς εἰς παρόμοια συμπεράσματα. Ἀπαντες οὗτοι θὰ σὰς εἰπωσιν ὅτι ἡ γλῶσσα τοῦ Ἀριστοτέλους ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ἅμα τῷ Ἀριστοτέλει τελευτήσαντι· δηλαδὴ πῆθανε μαζί με τὸν Ἀριστοτέλη. Ὡστε δὲν εἶναι τόσῳ εὐκολόν νὰ ἐλεγχθῶμεν ψευδόμενοι καὶ δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ «διαρραγῶμεν» (εὐχαριστοῦμε, μὰς κολακεύετε μετριοφρονούντας).

Ἀλήθεια σὰς ζηλεύω γιὰ τὴ γλῶσσά σας, χωρίς τάσεϊα· νὰ γλῶσσα μιὰ φορὰ, πολὺ καλύτερη ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους· τὰ ἐξευγενίζει ὅλα. Μὰς λέγετε νὰ διαρραγῶμεν καὶ ὁ καθένας τὸ ἐκλαμβάνει ὥσπερ εἶδος κομπλιμέντου· ἂν ἕνας ἀπαίσιος χυδαῖστος σὰς εἴλεγε σκάος, τὸ παίρνετε ἀμέσως γιὰ βρισιὰ. Φαίνεται ὅμως ὅτι αἱ Ἀθῆναι εἶναι γεμάται ἀπὸ χυδαῖστας. Σκάος, σκαμνός ἔκουσα πολλές φορές σὲ πλατεῖες καὶ στενοσόκκα· διαρράγηθι, διάρρηξις οὐδεπώποτε ἔκουσα. Ποῦ νὰ τὴν ὁμιλοῦν τὴν ἀθάνατον γλῶσσαν, ἦν γράφετε, μὴ μὲν μυστήριον.

Εἶναι καὶ ἐν ἄλλο πράγμα ποὺ δὲν ἐννοῶ· εἰς εἰς τὴν τελευταία στιγμήν πρὶν διαβάσω τὸ γράμμα σας, εἶχα τὴν ἀφελειαν νὰ πιστεύω ὅτι οἱ μεγάλοι

συγγραφεῖς δημιουργοὺν τὸ ἰδιαίτερον τῶν ὕψος καὶ ἀποτυπώνουν τὴν ἰδιαίτεράν σφραγίδα εἰς τὴν οἰάν· ὅποτε γλῶσσαν ποὺ μεταχειρίζονται διὰ μόνῃς τῆς μεγαλοφυΐας τῶν καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει καὶ καθ' ἑαυτὴν γλῶσσα τελεία μεγάλη, γλῶσσα μεγαλοφυΐας, καθὼς με τὴν αὐτοπεποίθησιν τὸ λέγετε. Ἐφανταζόμην ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐχρῶσθον τὴν ἱστορίαν τῶν καὶ τὸ μεγαλεῖόν τῶν εἰς τὸν ἑαυτὸν τῶν, εἰς τὴν ψυχὴν τῶν, τὸν χαρακτῆρά τῶν, ὁ τιδήποτε τέλος πάντων ἄλλο, ὅχι ὅμως καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν καὶ ὅτι ἐπομένως ἐν ἔθνος λ. χ. οἱ Ἰάπωνες (κι εἰμῆς οὐτὶ καὶ) ἡμπορεῖ νὰ μεγαλοφυῇ με τὴν οἰκνότητος γλῶσσαν τοῦ. Δὲν εἶχα δυνηθῇ διὰ τῆς ἀπλῆς (μοῦ λειψέ φαίνεται ἡ διπλῇ), ἀναγνώσεως τῆς ἱστορίας ἀνὰ μάθω εἰς ἀποῖον ὕψος μεγαλείου ἐφθασεν ἡ Ἑλλάς τοῦ Περικλέους, τοῦ Φειδίου διὰ (δὲν τὸ λέγω ἐγὼ) τῆς γλῶσσης· ἐγὼ εἶχον τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ Περικλῆς εἶχε μεταχειρισθῇ τὴν προσωπικότητά του, ὅταν παρσκευάζε τὸ μεγαλεῖόν τοῦ «Ἀστωῶς» καὶ ὅτι ὁ Φειδίας εἶχε μόνον μάρμαρα πεντελῆσια καὶ σμίλην, περιβάλλον ὑπέροχον, φαντασίαν ὑψηλὴν (ἢ ὑψηλῆς;) καὶ σύλληψιν ἀέτιον, ὅταν ἐδημιούργει μίαν πρόμαχον καὶ ἕνα Δία. Οὐδαμῶς εἶχον δυνηθῇ νὰ ἀνακαλύψω τὴν παρέμβασιν τῆς γλώτσης, τὸ «εἰς» τῆς γλῶσσης, ποὺ ἐξετρυπώσατε ὑμεῖς μελετώντες τὴν πάτριον ἱστορίαν.

Ἐπειτα ὅμως ἀπὸ τὸ γράμμα σας εἶχα ἄρξῃ νὰ πιστεύω καὶ νὰ φαντάζωμαι ὅτι πραγματικῶς δὲν ἐνόησα τίποτε ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς ἱστορίας. Μοῦ μετεδώσατε ἐν μικρὸν τεμάχιον ἀπὸ τὴν πεποίησίν σας, ὅτι εἰς τὴν γλῶσσαν σας (τὴν ἰδίαν με τὴν γλῶσσαν τοῦ Πλάτωνος) «πᾶσα σελίς, τί λέγω (τί λέγετε;) πᾶσα σελίς; πᾶσα γραμμή, πᾶσα φράσις, πᾶσα λέξις εἶνε αὕτη αὕτη ἡ Μεγαλοφυΐα ὁμιλοῦσα, τέρπουσα, γοητεύουσα, διαχέουσα (μὲ κανένα ποτιστήρι χωρίς ἄλλο) ἰδέας ἀπαραμίλλου κάλλους, κρυσταλλώδους διαυγείας...». Ἀλλὰ, μόλις τὰ εἶπατε αὐτὰ καὶ τὰ χαλνᾶτε μόνος σας. Βλέπω ὅτι ἐγελάσθηκα, ὅτι ἡπατήθην. Ἐπειδὴ παρατηρῶ ὅτι καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτὴν ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ καὶ πράγματα ποὺ βρῖσκονται στοὺς ἀντίποδας τῆς Μεγαλοφυΐας.

★

Παρατίθημι ἀπλῶς τυχαίως ληφθεῖσας τινὰς λέξεις (φοβοῦμαι πάντα μήπως ὑποθέσῃ κανεὶς ὅτι ἐπιτήδες βάζω ἑλληνικοῦρες, καὶ ὅμως μιμοῦμαι πιστάτα τὴν γλῶσσαν «ἦν γράφετε» κτλ.) ἐκ τοῦ

παρ' ὑμῶν παρακειμένου χωρίου: ἱρανησόμενον, τύπασθαι, ὑπεκτεόν, δεῖσθαι, χαλεπαίνω, δ' ἂν, εἰάν τε. Τοιαύτας λέξεις καὶ τοιοῦτους τύπους φαντάζεσθε ἱκανθούντως εἰς τὰ χεῖλη τοῦ στίλβοντος τοῦ πλήρους μένους, εἰς τὸ στόμα τῶν ἐμπόρων καὶ ὄλων ἐν γένει τῶν «γνησίων Ἑλλήνων, ὧν ἡ γλῶσσα βλῖναι πρὸς τελείαν ἀνακκίνισιν καὶ ἀποκαθάρσιν τῶν γνησίων»... Ἄν ὑμεῖς ἐνσταλαζόμεν εἰς τὰς ὑμετέρας διανοίας δηλητήριον, καθὼς εἶπατε, βλέπω ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε μίαν πολὺ μεγάλην φιλίην με τὴν καινούρια σημασία· στήν γλῶσσαν τοῦ Πλάτωνος οἱ φίλοι δὲν εἶχαν φίλους, οὕτε λαίμους, ἐπειδὴ ἦσαν πιατέλες) καὶ ἐννοεῖτε συνεχῶς νὰ μὰς φαρμακῶνετε με τὸ δηλητήριόν σας ἐκεῖ ὅπου ἡμεῖς μόνον φάρμακον παρέχομεν. Δὲν σὰς ἐρωτῶ ἂν καὶ τὸ σπῖτι σας καταλέγεται εἰς τὰς γνησίας ἑλληνικάς οἰκίας· φοβοῦμαι ὅτι ἂν εἴπητε ναι, τὸ «ἂν διαρραγῇτε ψευδόμενοι» θὰ εἴρῃ πολὺ εὐκολα μίαν νέαν ἐφαρμογὴν. Οὐτε ἔχω καιρὸν νὰ σὰς ἔκπαντήσω εἰς τὸ ἄλλο ποῦ μ' ἐρωτᾶτε, ἂν δὲν βλέπωμεν τὸν καθαρισμὸν τῆς γλώσσας, ἂν δὲν βλέπωμεν τὰς σελίδας τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας, τὴν ἀκαθαρσίαν τῆς γλῶσσης τῶν κατωτέρων κοινωνικῶν στρωμάτων. (Δόξα τῷ Θεῷ ποὺ ἔρχισαν νὰ πλύνωνται. Ἀλλὰ φροντίστε νὰ πλύνουν ὁλόκληρον τὸ πρόσωπον, καὶ τὰ χεῖρα). Ὅτι ἐχάναμεν πολὺν καιρὸν καὶ εἰς τὸ τέλος θὰ ἡναγκαζόμην νὰ ὁμολογήσω ὅτι βλέπω κάτι, je vois bien quelque chose, ἀλλὰ ὅτι δυστυχῶς δὲν ξέρω τί ἐπαθαν τὰ μάτια μου καὶ... je ne distingue pas très—bien

Σὰς ἐρωτῶ. Διὰ νὰ ὑποστηρίξητε τὰς γλωσσικὰς σας ἰδέας δὲν διχθεῖτε ἄλλα ἐπιχειρήματα ἀπὸ τὰ ἐθνικά σας, τὰ τόσῳ ἐφθραφτα; (Εἶναι ἀπὸ τίς λέξεις τῆς δικῆς σας γλώσσης, ὅχι τῆς ἀρχαίας, οἱ ἥποιες ἀδὲν εὐρίσκουσιν ἐν τῇ ψυχῇ μας τὴν δέουσαν ἀπήχησιν; φθραφ δὲν εἶναι γιὰ μὰς ἡ γλυκυτάτη μουσική). Διὰ νὰ πολεμήσητε τὴν εἰσχωγὴν τῆς μπίρας δὲν γινώσκετε, λέγω, ἄλλα ἐπικουρήματα, εἰμὴ τὸ αἶμα καὶ τὰ δάκρυα, τοὺς πρόσφυγας τῆς Ρωσσίας καὶ τὰ θύματα τῶν Βουλγαρικῶν μαχαιρῶν; Οἱμοί, λέγω ὑμῖν, ἂν ἐνταῦθα ἐποικοδομήτε τὴν πίστιν σας. Ζητεῖτε νὰ πλαισιώσητε τὸ γλωσσικὸν ζήτημα με τὸ τόσῳ βολικόν—pardon, ἔθελα νὰ εἶπω comfortable—καὶ τόσῳ περίλαμπρον καὶ θαυματοῦς πλάσιον τῶν ἐθνικῶν ἰδεῶν. Ἡ ἰδέα ὄντως δὲν ἐστὶ αὐτὰ τὰ «εἰστί», τὰ «γινώσκω» δὲν μοῦ πολυέρονται στήν πέννα· ἀλλὰ εἶδα ὅτι καὶ

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ

ΒΙΒΛΙΟ ΠΡΩΤΟ

139. Οἱ Λάκωνες λοιπὸν κατὰ τὴν πρώτην ἀποστολὴν τέττα πρόσταξαν καὶ ἀντιπαγγέλθηκαν ὡς πρὸς τὸ δίκαιον τῶν μολυσμένων. Ὑστερὰ πάλι συνηγοροῦντες τοὺς προστάξαντες νὰ τρεχῇ τοῦτον ἀπὸ τὴν Ποτείδαϊα καὶ ν' ἀφίσουν ἀφτόνομη τὴν Αἴγινα, μὰ πρῶτα πρῶτα καὶ καθαρῶτα τοὺς πρόλεγον πῶς, ὃ δὲ θὲν πόλεμος, πρέπει ν' ἀκυρωθῇ τὸ Μεγαρικὸ ψήφισμα, ὅπου τῶν Μεγαρικῶν τοὺς εἶταν ἀπαγορευμένον κάθε λιμάνι σ' ὅλα τὸ κράτος τῶν Ἀθηναίων, καθὼς καὶ ἡ Ἀττικὴ ἀγορά. Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως αὐτε σ' ἄλλα ἔκουσαν οὕτε ἀκύρωσαν τὸ ψήφισμα, κατηγορῶντες τῶν Μεγαρικῶν καλλιέργειαν τῆς γῆς τῆς ἱερῆς καὶ τῆς μὴ χωρισμένης, καθὼς καὶ παραλαβὴ τῶν σκλάβων ὧν ἐξοφτοῦν. Τέλος ὅταν ἦσαν οἱ στεργοὶ γερόντοι ἀπὸ τῆ Σπάρτης καὶ δὲν ἔλεγον τίποτα συνηθιστό τοὺς πρὶν, παρὰ θετικὰ τοῦτο, πῶς «οἱ Λάκωνες θέλουν τὴν εἰρήνην νὰ

»σταθεῖ, μὰ ἂν εἶναι νὰ σταθεῖ, πρέπει ν' ἀφίστε» τοὺς «Ἕλληνες ἀφτόνομους», τότες ἔκαναν οἱ Ἀθηναῖοι συντυχία χωριστὴ μεταξὺ τοὺς καὶ ἀπαφάσαν μὴ καὶ καλὴ νὰ συζητήσουν κάθε ζήτημα καὶ ν' ἀποκριθῶναι σ' ὅλα. Τότες σηκώθηκαν καὶ μίλησαν πολλοὶ πηγαίνοντας καὶ μετὰ τίς διὸ τίς γνώμες—ἄλλος πῶς ἀνάγκη ὁ πόλεμος, ἄλλος πῶς ἂς μὴ γίνεταί σκάνταλο εἰρήνης τὸ ψήφισμα καὶ στεργὸς σηκώθη ὁ Περικλῆς τοῦ Ξανθίπου, ὁ ἐπισημότερος Ἀθηναῖος τῆς ἐποχῆς τοῦ, ἄντρας πολὺ ἄξιος θὲς ὡς κυβερνήτης θὲς ὡς ῥήτορας, καὶ τοὺς συβούλεψε σὺν ἑτῇσι

140. «Γνώμη ἐγὼ πάντα, ὦ Ἀθηναῖοι, στίκω στήν ἰδέαν, νὰ μὴ σκύψουμε στοὺς Πελοποννησιώτες, ἂν καὶ ξέρω πῶς μ' ὅση οὐλόγα πείθεσαι πρὸς πόλεμον, μετὸς δὲν τὸν ἐνεργεῖς ἅμα ἀρχίσει, παρὰ κατὰ τὴν φορὰ γυρνᾷ καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἡ γνώμη. Μὰ βλέπω, καὶ τώρα τὰ ἴδια ἀπαράλλαχτα πρέπει νὰ σὰς παρακινήσω, καὶ δίκιο, ὅσοι πιστεῖτε, εἰς τὴν κοινὴν ἀπόφασιν, ἂν τίποτα ἴσως σκουντάψῃ, ἐνὰν τῇ διαφεντέψῃ· ἄλλιως, μηδὲ σὺν κατορθώνομεν, νὰ μὴ θέτε καὶ δική σας τὴ σοφία. Γιατὶ ἡμπορετοῦ τῶν ἔργων νὰ στραβώσουν οἱ περιπλοκαί, ὅσο σποχαστὰ καὶ ἂ λογαριάζει ὁ ἄνθρωπος· γιὰ

»τοῦτο μάλιστα, καὶ ὅτι βγῇ ἀναπάντεχα, συχνὰ ὅλμε φταίει ἡ τύχη.

»Τῶν Λακωνῶν λοιπὸν καὶ πρὶν εἶταν ζώστερη ἢ κακοβουλία, μὰ τώρα πῶς πολὺ. Γιατὶ ἐνῷ ἡ συνθήκη δρίζει νὰ προτείνωδεχόμεστε δικὴ τῶν διαπορῶν χωρὶς ν' ἀγγίζονται ὅσα κρατεῖ ὁ καθεὶς ἡμᾶς, ἀφτοὶ οὕτε κάλεσαν δικὴ οὕτε δέχονται τὴν πρότασίν μας, παρὰ προτιμοῦν μετὰ πόλεμον κἀνλῖα παρὰ μετὰ λόγους φιλικούς νὰ κανονιστοῦν τὰ ζήτήματα, καὶ τώρα ἔρχονται τέλος μετὰ προστηγές, ὅχι πῶς μετὰ παράπον. Γιατὶ ἀπαιτοῦν νὰ τρεχῇ τοῦτον ἀπὸ τὴν Ποτείδαϊα, ἀπαιτοῦν ν' ἀφίσουμε ἀφτόνομη τὴν Αἴγινα, καὶ ν' ἀκυρώσουμε τὸ Μεγαρικὸ ψήφισμα. Οἱ τελευταῖοι μάλιστα ἀφτοὶ ποὺ ἦσαν μὰς λένε ῥητὰ ν' ἀφίσουμε ἀφτόνομους καὶ τοὺς Ἕλληνες. Μὰ μὴ νομίζῃ κανεὶς ὅσας πῶς μικρόλογη θὰ εἶναι ἡ ἀφορμὴ τοῦ πολέμου· ἂ δὲν ἀκυρώσουμε τὸ Μεγαρικὸ ψήφισμα, ποῦ καθαρὰ προφασίζονται πῶς ἂν ἀκυρωθῇ δὲ θὰ γίνῃ τάχα ὁ πόλεμος, μήτε ἂς μὴ σὰς μείνῃ πίσω ἡλύπη πῶς ἐνὰ τίποτα σὰς παράσσει. Γιατὶ ἀφτό ὅδὰ τὸ τίποτα κλεῖ καθε δακρυμὴ καὶ ξάνοιγμα τῆς ψυχῆς σας, καὶ ἂν ἀφτοῦ κλονιστεῖτε, ἐφτός θὰ σὰς »προσταχτεῖ καὶ ἄλλο σοβαρώτερον, μετὰ τὴν ἰδέαν πῶς

αὐτὰ ἀνέκουν στήν γλῶσσα, ἣν ἐσπουδάσατε, ἣν μόνην ἰννοεῖτε, τὸ τιμαλφέστατον κειμήλιον κτλ.) αἰσχρά (μὴ μὲ παρεξηγήσετε· στήν γλῶσσα τῶν «γνησίων» σημαίνει ἀσκημα). Ὅστις ἀκούσῃ ὅτι κρεουργεῖται ἡ Μακεδονία, ὅτι ἀπόλλυται ὁ ἅγιος Τάφος σπεύδει καὶ αὐτὸς νὰ προσθῇ τὸ ἀνάθεμά του κατὰ τῶν ἐθνοκτόνων· ὁ πατριωτισμὸς τυρλοῖ. Καλὴ λοιπὸν ἡ ἰδέα, καλὸν (μὲ τὴν «ἀθάνατον» σημασίαν) τὸ πλαίσιον, ἀλλὰ προσέχετε μὴ τοι θραυσθῇ ἡ μεγάλη καὶ ἀνεκτίμητος εἰκὼν, ἐν τῷ στενῷ πλαίσιῳ, ἐνθα ἀποπειράσθε νὰ τὴν συσφίξετε.

Ἐπικαλεῖσθε τοὺς ἐθνικοὺς λόγους μετὰ τῆς συνήθους δυστυχῆς καὶ οἰκείας ὑμῖν ὑπερευαισθησίας καὶ ἐκνευρισμοῦ καὶ ἰννοεῖτε νὰ κυριαρχήσῃ ἄρον ἄρον ἡ λογικὴ των, ἡ ἀρχὴ ὅτι ἂν ὁ τενεκές δὲν γίνῃ λευκοσίδηρος, πᾶσι, χάθηκε ἡ Μακεδονία· ἂν δὲν πετάξωμε τὰ παντζούρια ἀπὸ τὰ περάθυρά μας, οἱ πρόσφυγες ἐπαναλαμβάνουσιν οἰκίδες, ἀπείλιδες καὶ ἐψευσμένοι τῶν ἐλπίδων των.

Ἐπικαλεῖσθε τοὺς ἐθνικοὺς λόγους καὶ πόρρω, πορρωτάτω ἀπέχετε ἀπὸ τοῦ νὰ νοήσετε, νὰ συλλαβήτε τὴν ὑπερμεγάλην ἐθνικὴν σημασίαν, ἥτινα κέκτηται ἡ Μεταρρύθμισις ἐπιτυχούσα. Τὴν σημασίαν ἐκείνην, ἣν ἐναγγελοῦν ἄνδρες οἱ δὲ Brugmann ἔ Thumb, ὁ Krumpacher, ὁ Dieterich νὰ εἰπωσι «Πόσον σπουδαία καὶ οὐσιώδης διὰ τὰς ἐπερχομένας γενεάς τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ γλωσσικὴ μεταρρύθμισις, δὲν δυνάμεθα ἴσως ἀκόμη νὰ περατήσωμεν καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν. Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἔχει διὰ τὸ μέλλον σοβαρώτερα ἐπακολουθήματα ἢ ὁ μέγας ὑπὲρ ἀπελευθερώσεως ἁγὼν κατὰ τὰς ἀρχάς τῆς 19ης ἑκατονταετηρίδος... Εἶμαι στερεῶς πεπεισμένος ὅτι οἱ Ἕλληνες ἂν λύσωσιν ὁρθῶς τὸ γλωσσικὸν ζήτημα, ὅπερ ἐν τῷ παρόντι δι' αὐτοὺς εἶναι σπουδαιότερον ὑπὲρ πάντα τὰ πολιτικά, στρατιωτικά καὶ οἰκονομολογικά ζητήματα, εἶναι κεκλημένοι νὰ διεδραματίσωσιν εἰς τὸ μέλλον σπουδαῖον πρόσωπον. Αὐτοὶ θὰ εἶναι· πρὸ παντὸς ἐκείνοι εἰς τοὺς ὁποίους λαγχάνει ἡ ἀναγέννησις τῆς ἀνατολῆς...» «Δὲν ὑπάρχει διὰ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος σπουδαιότερον ζήτημα παρὰ ἂν θὰ ἴδωμεν νὰ σπάσῃ τὴν παράδοσιν καὶ νὰ ἐνωθῇ τοῦμπαν μὲ τὴν φυσικὴν γλῶσσαν τοῦ παρόντος». «Ἡ πνευματικὴ ζήρσις θὰ ἐκλείψῃ, ἡ πνευματικὴ ζωὴ θὰ ἀναδῶτῃ νέαν ἀνθὴ μόλις ἀποτινάζωσιν οἱ Ἕλληνες τὰς ἀλύσεις ψευδύς Κλασικισμοῦ. Εἰδεμὴ

πρέπει νὰ ὁρῶμεν ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς θὰ ὑποσκελισθῇ ἀπὸ τὰ νεώτερα βαλκανικὰ ἔθνη, ἅπερ εἰσὶ ἱσχυρὰ πρὸς τὸ Παρόν καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ».

Δὲν ἀμφιβέλλω, φίλε κύριε, ὅτι τοὺς γινώσκοντες ὅλους αὐτοὺς τοὺς Γερμανοὺς ὧν ἐμνημόνευσαι· ἀλλὰ ἐπειδὴ ἴσως τυχὸν ἐλησημονήσατε τοὺς τίτλους των καὶ ἐπειδὴ ἕνας ἄλλος ἴσως θὰ εἴπῃ «καὶ ποιοὶ εἶναι ἐπὶ τέλους αὐτοὶ, καὶ τί ξέρουν, καὶ μὲ τί δικαίωμα ἔρχονται καὶ μᾶς συμβουλεύουν, καὶ δὲν κἀθονται κ καλύτερα σταῦγά τους;», ἵνα ἀποφύγωμεν λοιπὸν ὅλας αὐτὰς τὰς δυσχερεστεὰς περξηγήσεις, θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω τοὺς τίτλους των καὶ τὰ ἔργα των.

Ὁ Κρούμππαχερ εἶναι καθηγητὴς ἐν Μονάχῳ τῆς Βυζαντινῆς καὶ νέας ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ λογοτεχνίας, ὁ ἰδρυτὴς τῆς Βυζαντινολογίας, ὑψώσας τὴν ἐπιστήμην αὐτὴν εἰς τὴν σημερινὴν τῆς περιωπῆν, ὁ βαθύτερος γνώστης καὶ μοναδικὸς μελετητὴς τῆς μεσαιωνικῆς μας γλώσσης καὶ γραμματείας, ὁ συγγραφεὺς τῆς τριτοῦ Ἱστορίας τῆς Βυζαντινῆς λογοτεχνίας.

Ὁ Τούμπ εἶναι καθηγητὴς εἰς τὸ Μάρμπουργκ, διδάσκων καὶ τὰ νεοελληνικά· εἶναι ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους μελετητὰς τῆς μεταγενεστέρως καὶ νέας ἑλληνικῆς καὶ συγγραφεὺς τοῦ σπουδαίου ἔργου περὶ τῆς Κοινῆς, καθὼς καὶ τῆς μεθοδικωτέρας νεοελληνικῆς γραμματικῆς.

Ὁ Ντίτριχ, ὁ μὲ τὴν ἀγάπην καὶ αὐταπάρεσιν ἀφιερωθεὶς εἰς τὴν μελέτην τῆς γλώσσης μας, εἶναι ὁ συγγραφεὺς τῆς Ἱστορίας τῆς Βυζαντινῆς καὶ Νέας Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας, τῶν ἐρευνῶν εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν κ. ἄ.

Ὁ Μπρούμμαν τέλος, εἶναι καθηγητὴς εἰς τὴν Λειψίαν τῆς Ἰνδογερμανικῆς Γλωσσολογίας, συγγραφεὺς τῆς μεγάλης Γραμματικῆς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, τῆς Γραμματικῆς τῆς συγκριτικῆς Ἰνδογερμανικῆς γλωσσολογίας.

Ὅλοι δηλαδὴ καὶ οἱ τέσσαρες ἕνας κ' ἕνας εἰς τὸ εἶδος των, σχεδὸν ὅλοι αὐθεντικότητες. Ὁ Μπρούμμαν ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους γλωσσολόγους, κορυφὴ, ὁ Τούμπ, μετὰ τῶν ξένων, ἀπὸ τοὺς καλύτερους γνώστας τῆς γλώσσης μας, ὁ Κρούμππαχερ ὁ πρῶτος καὶ κατ' ἐξοχὴν βυζαντινολόγος.

Καὶ ὅλοι των εἶναι σύμφωνοι· καὶ εἰς ὅλα· ὅλοι των ἔχουν τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς γνώμην· καὶ ὅλοι των ἀντιπροσωπεύουν τὴν ἀσφὴν Γερμανίαν, ἀπὸ

τὴν ὁποίαν ἐπεριμέναμεν ψυχρὰν κρίσιν καὶ δικαίαν ἐτυμηγορίαν.

Δὲν σᾶς τὰ ἀναφέρω τώρα ὅλα αὐτὰ διὰ νὰ σᾶς φοβήσω μὲ τὰ ξένα ὀνόματα, οὔτε διότι ἐφαντάσθην ποτὲ ὅτι πρέπει νὰ σκέπτεται κανεὶς μὲ τὰς ἐτοιμοὺς γνώμας τῶν ἄλλων· ἐπὶ τέλους, καθὼς οἱ ἴδιοι ξένοι τὸ λέγουσιν, τὸ ζήτημα θὰ τὸ λύσωμεν ἡμεῖς μόνοι μας. Ἀλλὰ τὸ κάμνω διὰ νὰ δείξω ὅτι δὲν σκέπτονται ὅλοι καθὼς σεῖς· τὸ κάμνω διὰ νὰ ἰδῇτε, ὅτι ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων, γινώσκοντες τῆς ἱστορίας μας τῆς ἀρχαίας ὥσθ καὶ τῆς μεσαιωνικῆς, οἱ ὅποιοι συμφωνοῦν μαζὺ μας καὶ ἐπιδοκιμάζουν τὴν γνώμην μας· θέλω νὰ σᾶς δείξω ὅτι εἰς τὴν μετὰ τὴν διαφωνίαν, ὅπου ἡ καθεὶς μας ζητεῖ νὰ ἐκσφαλίσῃ διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ τοῦ δικαίου, τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἀντικειμενικότητα, καὶ ὅπου ἐπομένως τὸ ἀντικειμενικὸν ὁρθὸν εἶναι διὰ ἕνα τρίτον, διὰ τὴν ὁλομείλειαν μας, δυσέρετον ἢ δυσπαράδεκτον, ἡ δυνατὴ ἀντικειμενικότης καὶ ἀλήθεια, τὴν ὁποίαν ἡμποροῦμεν νὰκούσωμεν ἀπὸ τὰ καταλλήλιστα ξένα στόματα, αὐτὴ μᾶς δικαιώνει, αὐτὴ εἶναι ὑπὲρ ἡμῶν.

(Ἀκολουθεῖ)

M. TRIANTAFYLΛΙΔΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΥΣ «ΗΣΚΙΟΥΣ ΣΤΑ ΝΕΡΑ»

5.

Τὴ λύπη τοῦ χυνόπαρου καὶ μόνο
Στὰ κλάμενά σου μάτια εἶχα ἀγαπήσει·
Τὴ σιγαὴ βροχὴ εἶχα ἀποθυμήσει
Ὅπου σιγαγίττει τ' οὐρανοῦ τὸν πόνο.

Μὰ στῆς ἀγάπης μου τὸν κρύφιο θρόνον
Ἡ θλίψη σου δὲν ἦρθε νὰ καθήσῃ·
Σ' ἕνα σπιτάκι μοναχὴ εἶχε ζήσει,
Ὅπως ἐγὼ μόνος οἰκοῦνώνω.

Καὶ τώρα, κοίτα τὰ βραδεία θάμνη,
Δὲς κ' εἶναι ἀπ' τοὺς καημοὺς μας ὑφαμένα.
Παλεύουν μὲ τὸ φῶς καὶ κάτω οἱ κάμποι

Κι' ὁ θάνατος μ' ἐμὲ κ' ἐγὼ μὲ σένα.
Μὰ εἶλα καὶ μὰ φλόγα ἀκόμα λάμπει
Μὲς στῆς καρδιάς τὰ σκόνη τὰ θλιμμένα.

6.

Θυμᾶσαι μὲν ἀγῆ τοῦ Μᾶς καθάρια
Ποῦ περιμέναμε τὸν ἥλιο ἀντάμα;

«Φόβος σᾶς ἔπεισε καὶ πρὶν· ἂν ὁμως ἐντονα τοὺς ἀποκρούετε, θὰ φωτιστοῦν ἔτσι πῶς κάλια ἄς σᾶς «μιλῶν ὡς ἴσοι πρὸς ἴσους. 141. Ἐδῶ λοιπὸν ἀμέσως συλλογιστεῖτε ἢ νὰ συμμορφωθεῖτε πρὶν πάθαιτε καθόλου, ἢ ἂν πολεμήσωμε—ὅπως ἐγὼ φρονῶ «προτιμότερο—νὰ μὴν κλονιστοῦμε μὲ τίποτα, μίση καὶ ἡ μεγάλη πρόφασις, μὴτε μὲ φόβους νὰ κρατοῦμε ὅσα ἀποχτήσαμε. Γιατὶ πρὶν τῇ δίκῃ καθε ἀπαίτησιν, τὸ ἴδιο ἢ πῶς μεγάλη καὶ ἢ πῶς μικρὴ, σημαίνει σκληρὰ ὅσα σὺ προστάζεται ἀπὸ ἴσους».

«Τώρα ὡς πρὸς τὰ χρειαστά τοῦ πολέμου καὶ τὰ μέσα καθενὸς μας, πῶς τὰ δικά μας δὲν εἶναι καλύτερα θὰν τὸ δεῖτε ὅσα σᾶς τὰ ζητήσω ἕνα ἕνα χωριστά. Γεωργοὶ εἶναι οἱ Πελοποννησιῶτες μὲ τὰ κτήρια τους καὶ χρήματα δὲν ἔχουν οὔτε ἰδιωτικὰ οὔτε δημόσια, ἔπειτα ἄπειροι πολυκαιρινῶν πολέμων καὶ περαθλάσεων, γιὰ τὴν φτώχεια τοὺς περιόριζεν οἱ κουτοὺς πόλεμους ἐσωτερικοὺς μετὰ τῶν «τους. Τέτιες πολιτεῖες μὴτε ἀρμάδα μποροῦν ν' ἀρματώσουν, συχνὰ μὴτε καν τῆς στερεῆς στρατοῦς νὰ στείλουν, ἂν ἔτσι λείπουν ἀπὸ τὰ χτήματα τους καὶ ὡς τόσο πρέπει ἀπὸ δικά τους νὰ ζοοδιαζοῦν, μάλιστα ἀφοῦ τοὺς εἶναι κλειστὴ ἡ θάλασσα. Ὅμως ὁ πόλεμος θέλει χρήμα περισσὸν δὲν

πτόνε συντηρᾶς μ' ἀναγκαστικές συνεισφορὰς ἀθρόων ἔργατικών, ποὺ προθυμότερα κινυνεύουν αἷμα παρὰ θυσιάζουν χρῆμα, ἐλπίζοντας πάντα πῶς ἀπὸ τὸν κίνυνον ἴσως γυρίσουν, ἀθέβαιοι ὅμως μὴ πῶς καταστραφῶν πρὶν, μάλιστα ἂν, ὅπως εἶναι πιθανώτερον, πῶς πολυχρονίσει ὁ πόλεμος παρ' ὅσο «λογάριζαν. Ἐπειτα μὲ μιὰ μάχην ἔχουν τὴ δύναμιν μὲ τοὺς συμμάχους τους μαζὶ ν' ἀντισταθοῦν πρὸς συνόλους τοὺς Ἕλληνες, μὰ ὅχι καὶ νὰ πολεμῶν πρὸς ἀλλιώτικὸν τοὺς ὀργάνισμὸν, ὅσα μὲ δί-«χωρὶς κοινὴ βουλὴ δὲν καταπλύνονται τίποτα γοργὰ τῇ στιγμῇ ποὺ πρέπει, καὶ ὄντας ὅλοι ἰσόφθοι «μὰ ὅχι ὑποδόναι ὁ καθεὶς τοὺς σπρώχνει τὰ δικά «του σύφορα. Ἐπὶ τίποτα συνήθως δὲ γίνεται σκό-«νημο. Γιατὶ ἐνῶ ἄλλοι ἀνυπομονοῦν πότε νὰ χτυπηθῇ ὁ ὀχτρός τους, ἄλλοι κοντὰ στέκουν μὴ πῶς «ζημιωθοῦν καθόλου. Ἐπειτα σπάνια συντυχαίνονται καὶ τότες μόλις πεταχτὰ συζητοῦν τίποτα κοινὸν, «μὰ τὸν πῶς πολλὸν καιρὸ καταγίνονται στὰ τοπι-«κὰ τους, καὶ ὁ καθεὶς φαντάζεται πῶς τί θὰ βλά-«ψῃ ἂν ἀμελήσῃ ἀφ' ὅτου, γιὰτὶ προσέχουν ἄλλοι ποὺ «θὰ φρυγίσουν κάπως καὶ τὸ δικό του καλὸν, τόσο «ποῦ μὲ ὁλωνὸν τὸν ἴδιον χωριστὰ στοχασμὸ ἀπαρα-«τήρητα σύνολο ἀφανίζεται τὸ κοινόν.

142. «Μὰ τὸ χειρότερον, θὰ σκουντάφουνε στὸν «χρηματικὸν τὴ στενοχώρια, ὅταν ἀργοποροῦνε συ-«ναζόντας μὲ κόπους· γιὰτὶ τοῦ πολέμου οἱ καιροὶ «δὲν κερτεροῦν. Μὰ μὴτε ὁ ἐπιτελισμὸς τους δὲν «εἶναι ἀξιοφόβος μὴτε τὸ ναφτικὸν τους. Τὶ δὲ καὶ «στ' ἐποχὴν εἰρήνης δύσκολα ὀργανίζετ' ἡ πολιτεία ἐ-«σοδὸν μὲς, ὅχι στὴ μέση τόπου ὀχτρικῆς, μὰ-«λιστα ἐνῶ δὲ θὰν τοὺς εἴχατε οὔτ' ἡμεῖς λιγώτε-«ρο ἀντιτεταχισμένοι. Ἄν παλὶ στήσουν κάστρο, θὰ «βλάψουν ἴσως λίγο τὰ ξώχωρα μὲ παγανιὰ καὶ «σκληροφυγὰς, ὅμως ἀφ' ὅτου δὲ θὰ μᾶς σταματήσῃ «καὶ τόσο ν' ἀρμενίσουμε στοῦ, τόπους τους καὶ ν' «ἀντιστήσουμε κάστρα, καὶ μὲ τὰ καράβια ἔπου «στέκει ἡ δύναμὴ μας νὰν τοὺς ἐδίκηθοῦμε. Γιατὶ «ποῦ πολὺ ἡμεῖς ὀρίζουμε τὴν ζήρὰ μὲ τὴ ναφτικὰ «μᾶς πείρα παρὰ ἐκείνοι τὴ θάλασσα μὲ τὴ στερια-«νὴ τους. Μὴτε ἐφοκὰ θὰ κατάρουν τὴ θαλασσι-«νὴν ἐπιστήμην. Γιατὶ καὶ ἴσως, ἂν καὶ τὴ σπουδα-«ζετε ἀδιάκοπα ἀπὸ τῶν Μηδικῶν τὴν ἐποχὴν, δὲν «τῇν ἐσκολιάσατε ἀκόμα· πῶς λοιπὸν ἀθρόοι γε-«ωργοὶ καὶ ὅχι θαλασσινοὶ, καὶ ποῦ μὴτε καν θὰ γυ-«μνάζονται λείτερα ἀφοῦ θὰ τοὺς καρτεροῦμε πάν-«τα ἡμεῖς μὲ πλῆθος καράβια, πῶς θὰ κάνουν τίπο-«τα τῆς προκοπῆς; Γιατὶ πρὸς λίγα καράβια ποῦ